

Anna Olszańska

Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu

ZMIANY PODSTAWOWYCH RELACJI CEN NA RYNKU ŻYWCA I MIĘSA DROBIOWEGO W PIERWSZYCH MIESIĄCACH CZŁONKOSTWA POLSKI W UNII EUROPEJSKIEJ

1. Wstęp

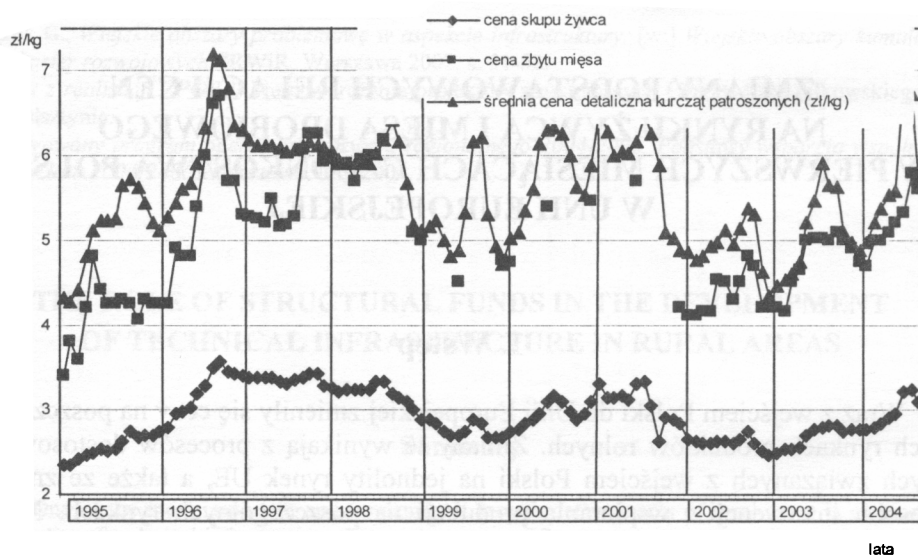
Wraz z wejściem Polski do Unii Europejskiej zmieniły się ceny na poszczególnych rynkach produktów rolnych. Zmiany te wynikają z procesów dostosowawczych związanych z wejściem Polski na jednolity rynek UE, a także ze zmianą sposobu interwencji i wspierania produkcji na poszczególnych rynkach. Mimo obowiązujących jednolitych reguł ceny produktów rolnych i żywnościowych w poszczególnych krajach UE są zróżnicowane. Decydujący wpływ na to mają specyficzne uwarunkowania wewnętrzne.

Przedstawiona w artykule analiza daje podstawy do pierwszych obserwacji reakcji rynku żywca i mięsa drobiowego na zmianę warunków funkcjonowania. Celem opracowania jest zaś analiza zmian relacji cen skupu, cen hurtowych i detalicznych. Jako przykład wybrano ceny skupu żywca drobiowego, zbytu tuszek drobiowych oraz ceny detaliczne tuszek drobiowych. Opracowanie obejmuje okres od stycznia 1995 r. do sierpnia 2004 r. W pracy wykorzystano podstawowe metody analizy statystycznej danych. Niestety, brak kompletnych danych dotyczących cen zbytu tuszek stwarza ograniczenia w interpretacji wyników – publikowane dane dotyczyły tylko wybranych miesięcy z lat 1999-2001.

2. Zmiany cen na rynku żywca i mięsa drobiowego w latach 1995-2004

Mięso drobiowe odgrywa coraz większą rolę w ogólnym bilansie mięsa spożywanego przez polskich konsumentów. W ciągu ostatnich dwudziestu lat spożycie

tego mięsa wzrosło blisko czterokrotnie (do ok. 21kg/mieszk. w 2003 r.). W analizowanym okresie średnie ceny skupu żywca drobiowego ulegały znacznym, cyklicznym wahaniom (rys.1). Najniższe ceny odnotowano w pierwszym roku analizowanego okresu – w 1995 r. (minimalna cena 2,34 zł za kg). Okresy niskich cen wystąpiły także w 1999 r., pierwszym półroczu 2000 r., w 2002 r. i pierwszym półroczu 2003 r.. W całym analizowanym okresie ceny skupu żywca wahały się w przedziale 2,34-3,56 zł za kg. Okresy cen znacznie wyższych od średniej wystąpiły od drugiej połowy 1996 r. do końca 1998 r. (maksymalna cena skupu wynosiła 3,56 zł za kg), od połowy 2000 r. do połowy 2001 r. i w ostatnich analizowanych miesiącach 2004 r.

Rys. 1. Ceny skupu żywca drobiowego, zbytu i ceny detaliczne tuszek kurcząt w latach 1995-2004 (w zł/kg)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z (*Raporty...*).

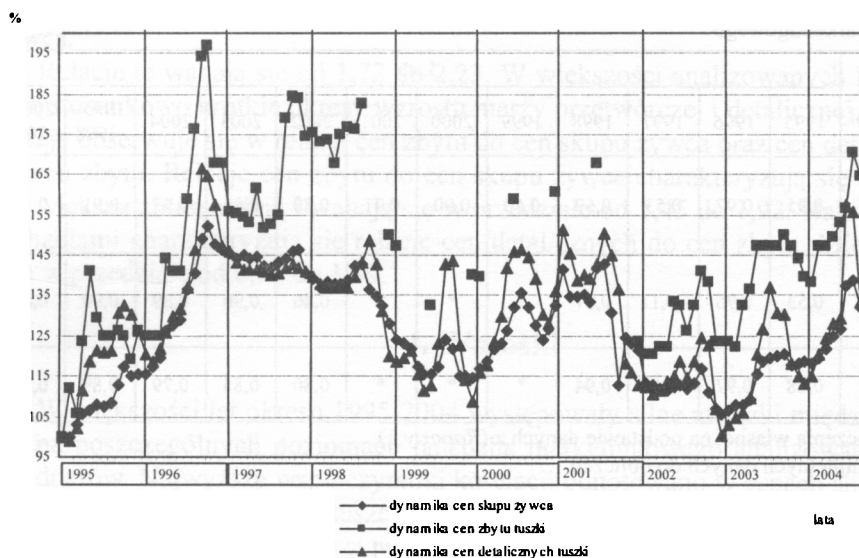
Ceny zbytu tuszek drobiowych w analizowanym okresie ulegały większym wahaniom niż ceny skupu żywca drobiowego – od 3,40 zł za kg w pierwszych miesiącach 1995 r. do 6,70 zł za kg we wrześniu i październiku 1996 r. Ceny detaliczne kurcząt wahały się od 4,28 zł za kg w pierwszym kwartale 1995 r. do 7,20 zł za kg w ostatnich miesiącach 1996 r.

W okresie bezpośrednio poprzedzającym wejście Polski do UE obserwuje się stopniowy, niewielki wzrost wszystkich analizowanych cen. W pierwszych miesiącach otwarcia rynku unijnego nastąpił wzrost cen skupu żywca, oraz skokowy wzrost cen detalicznych tuszek drobiowych. W sierpniu ceny na wszystkich analizowanych poziomach były już znacznie niższe.

Ceny skupu żywca drobiowego w Polsce są niższe niż w UE. Wpłynęło to na zwiększenie eksportu w pierwszych miesiącach członkostwa Polski w UE. Wzrost eksportu wywołał także wzrost cen na rynku wewnętrznym. Atrakcyjność polskie-

go drobiu na rynkach unijnych jest ściśle związana z jego niską ceną. Poważnym konkurentem dla Polski są m.in. Dania, Belgia i Holandia, gdzie ceny skupu są jeszcze niższe niż w Polsce. Na rynku wewnętrznym zwiększenie popytu na drób (a co za tym idzie zwiększenie jego cen) zależy także od wzrostu cen wołowiny i związanego z tym dalszego spadku jej spożycia oraz okresowego wzrostu cen skupu wieprzowiny i spadku jej podaży. Na wzrost cen skupu drobiu (i jego produktów) niewątpliwie wpływ ma pojawiająca się bariera popytu na rynku krajowym, związana ze stosunkowo niską siłą nabywczą polskiego konsumenta.

Biorąc za podstawę ceny ze stycznia 1995 r., obliczono dynamikę cen skupu, zbytu i cen detalicznych w analizowanym okresie (rys. 2).

Rys. 2. Dynamika cen skupu żywca drobiowego, zbytu i cen detalicznych tuszek kurcząt w latach 1995-2004 (styczeń 1995 = 100%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z (*Raporty...*).

Należy stwierdzić, że dynamiki cen analizowanych produktów były zbliżone. W większej części analizowanego okresu najniższą dynamiką charakteryzowały się ceny skupu żywca. W okresach wzrostu cen skupu żywca występował zazwyczaj szybszy wzrost cen detalicznych tuszek drobiowych. Najwyższą dynamiką w analizowanym okresie charakteryzowały się ceny zbytu tuszek drobiowych.

3. Relacje cen wybranych produktów drobiowych

Transmisja cen to zjawisko przenoszenia zmian cen między poszczególnymi ogniwami łańcucha żywnościowego – skupem, zbytem i detalem. Całkowita marża dla producentów jest różnicą między ceną detaliczną płaconą przez konsumentów a ceną otrzymaną przez producentów. Marże cenowe poszczególnych ogniw od-

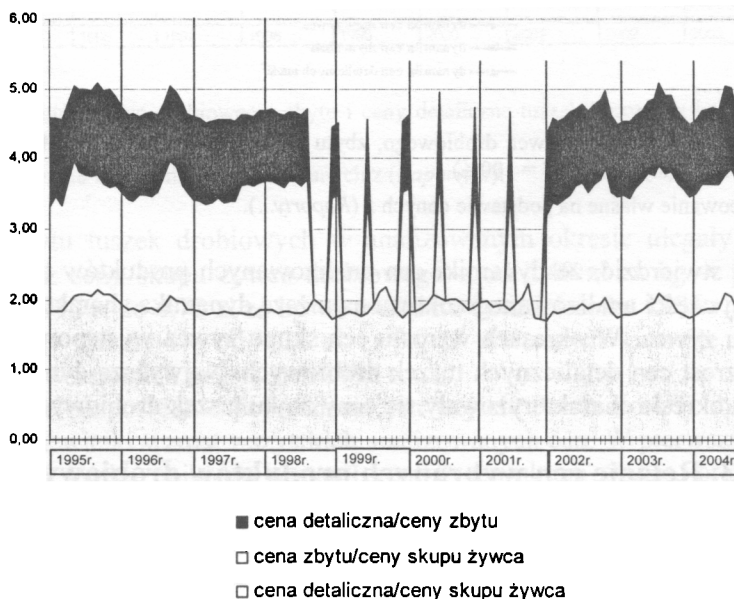
zwierciedlają wielkość kosztów przetwórstwa i transakcyjnych, a także nieefektywność systemu rynkowego (Kettunen 1992). W sprawnie funkcjonującym rynku powinno występować duże powiązanie między cenami na wszystkich analizowanych poziomach. Siłę tych zależności można zbadać, obliczając współczynniki korelacji między cenami na poszczególnych ogniwach łańcucha marketingowego (tab. 1). Ze względu na zróżnicowany poziom inflacji w analizowanym okresie proporcje między cenami obliczono w formie relacji. Analiza różnic w cenach na poszczególnych etapach nie dawałaby możliwości obiektywnych porównań w czasie (rys. 3).

Tabela 1. Współczynniki korelacji między cenami na poszczególnych ogniwach łańcucha marketingowego

Współczyn- niki korelacji	Lata											
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	1995- -1998	2002- -2004
Cena skupu żywca/ cena detaliczna mięsa	0,95	0,97	0,53	0,69	0,60	0,90	0,71	0,80	0,85	0,97	0,91	0,91
Cena skupu żywca/ cena zbytu	0,53	0,96	-0,11	0,87	*	*	*	0,46	0,90	0,89	0,90	0,88
Cena zby- tu/cena detaliczna	0,68	0,97	-0,06	0,94	*	*	*	0,80	0,85	0,79	0,89	0,84

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych z (*Raporty...*).

* – brak kompletnych danych do obliczeń

Rys. 3. Relacje cen skupu, cen zbytu i cen detalicznych tuszek drobiowych w latach 1995-2004

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z (*Raporty...*).

W większości lat analizowanego okresu odnotowano silne związki między cenami na poszczególnych poziomach łańcucha marketingowego przetwórstwa drobiu, o czym świadczą relatywnie wysokie współczynniki korelacji między analizowanymi cenami (tab. 1). Najsilniejsze powiązania między cenami skupu, zbytu i detalu wystąpiły w 1996 r., 2003 r. i 2004 r., najslabsze zaś – w 1997 r i 2002 r. Biorąc pod uwagę dwa podokresy, dla których udało się zgromadzić kompletne dane dotyczące cen zbytu (okres od stycznia 1995 r. do sierpnia 1998 r. i od stycznia 2002 r do sierpnia 2004 r.), należy stwierdzić, że ceny skupu żywca w dużym stopniu wpływają na ceny na kolejnych szczeblach łańcucha marketingowego – odpowiednie współczynniki korelacji dla obu podokresów wynoszą 0,91.

Największą stabilnością odznaczają się relacje cen detalicznych do cen skupu żywca.

Relacje te wahają się od 1,72 do 2,23. W większości analizowanych lat występują stosunkowo krótkie okresy wzrostu marży przetwórczej i detalicznej. Podobne relacje obserwuje się w relacji cen zbytu do cen skupu żywca oraz cen detalicznych do cen zbytu. Relacje cen zbytu do cen skupu żywca charakteryzują się nieznacznie większą zmiennością i wahają się w przedziale od 1,45 do 1,92. Największymi wahaniami charakteryzują się relacje cen detalicznych do cen zbytu. Mieszczą się one w przedziale od 0,98 do 1,39.

4. Wnioski

- W większości lat okresu 1995-2004 występowały silne związki między cenami na poszczególnych poziomach łańcucha marketingowego analizowanych produktów. Najwyższe współczynniki korelacji odnotowano w cenach skupu żywca i cenach detalicznych tuszek drobiowych. W pozostałych analizowanych cenach występowały większe wahania. Świadczy to o zróżnicowaniu poziomu marż przetwórczych i cen detalicznych w poszczególnych okresach.
- Otwarcie rynku unijnego wywołało krótkookresowy wzrost cen skupu żywca oraz – cen zbytu i detalicznych analizowanych produktów drobiowych. W dłuższym okresie nie należy się spodziewać znacznego wzrostu cen na tym rynku. Będzie to skutkiem bariery popytu na rynkach wewnętrznym i unijnym.

Literatura

Kettunen L., *Marże cenowe i tendencje w ich kształtowaniu się*, „Zagadnienia Ekonomiki Rolnej” 1992, nr 5.
 Raporty rynkowe IERiGŻ, Rynek drobiu i jaj z lat 1995-2004.

**CHANGES OF BASIC RELATIONS BETWEEN PRICES
ON THE POULTRY FOR SLAUGHTER AND POULTRY MEAT MARKET
IN THE FIRST MONTH OF POLISH MEMBERSHIP IN EU**

Summary

The aim of this paper is the analysis of changes in relation between purchasing prices, wholesale prices and retail prices on the poultry market. The analysis contains 1995-2004 years, puts special attention to first month of Polish membership in EU. In the most of analyzed years we can observe a strong connection between prices on particular levels of marketing channel.